

Könyvismertetések.

I. A talajkimerülés befolyása az államok életére, különös tekintettel Magyarországra jövőjére, írta Dap s y L á s z l ó természettanár; Pest, 1869. — e cím alatt jelent meg legközelebb Ráth Mór kiadásában azon dolgozat, melynek egy részét már a mi „K ö z l ö n y”-ünk 3-ik füzetéből ismerik olvasóink, a hol szerzőnek a Tiszaszabályozás felett tartott értekezését adtuk.

Mint ama közölt kis résznek, úgy az egész munkának tárgya is hazánkra nézve épen most az életfontosságú kérdések egyike.

„Lenni vagy nem lenni, közös sorsa úgy a nemzeteknek, mint az egyeseknek“ e szavakkal kezdi munkáját szerző, s ez alapgondolat vonul az egészen keresztül. Még nem tett 10 fordulást a századok kereke, s ime előttünk egy német, egy francia, egy angol „n e m z e t“ áll, egymástól oly különböző, határozottan ki-domborodó alakokkal, a melyeknek még halvány körvonalait sem találni az idők méhében, midőn Europa te-reit egy népzagyvalékkal áraszták el az Ázsiában felkavarodott elemek.

Másfelől ott messze az Euphra-tes partjaitól keletre és nyugatra fé-

nyes paloták romjait takarja gyász-szemfödöként a puszták homokja. — Hová lettek az államok, melyek felett egy Dárius, egy Cyrus uralgott. Hol van Babylon, hol a Pharaok, az elbizakodott zsidók országa?

Az a megdöbbentő tény, hogy egykor meg kell halni a nemzeteknek is, kétségbevonhatlanul áll, de áll vele együtt egy másik is, hogy t. i. míg egyiknek élete sok ezredek-re nyúlik, a másik már oly korán megért a nagyszerű halálra.

Méltán zaklathat tehát minden ifju nemzetet a kérdés, hogy melyek azon okok, a melyek siettetik az állam halálát, vagy megfordítva annak soká fennmaradását biztosítják.

E kérdésre pusztán a politikai történelem lapjairól felelni akarni hiú törekvés, mert a mint ugyanazon parányokból áll az állam, e nagy morális testület, mint annak egyes tagjai, ép úgy annak halálával a társadalmi tényezők mellett a rendesen ignoráltatni szokott physikaiak is nem kevésbé szerepelnek, mint ott, hol az egyén organismusa indúlt bomlásnak.

Dap s y az állam életének e mélyen rejlő, de ép azért alapfeltételeit,

physikai tényezőit veszi e munkában tárgyalás alá, s ezek közt különösen a táplálkozást és annak alapját, a talajt. A mint valamely vidéken mindaddig nem telepedhetik meg ember, míg a föld annak eltarására nem alkalmas, ép úgy nem maradhat meg azon tovább, ha az már alkalmatlanná lett e célra. Ez igen egyszerű tétel melyből aztán láncszemként foly a többi következtetés. Ha a talaj kimerült, alkalmatlanná lett a termelésre, e miatt rosszabb és drágább lesz az eledel, s ezzel karöltve jár a nép táplálkozásának is megromlása. A silány táplálkozás miatt gyengül a test, a nép száma fogy, törpébb s honvédelemre képtelenebb lesz. E tételt bizonyítják Görögország, Róma és a régi Hispánia példái. Ez úton idézi elő a talaj kimerülése az államok pusztulását.

Ellenben, hol az észszerű földművelés mellett a talaj ki nem merült, mint China, Japán és az újabb államok közt pl. Angliában, ott a nép folyvást szaporodik s erősbül. Mind e tüneteknek különben alapja azon természeti törvényben rejlik, hogy a gyengébb egyének könnyebben megsemmisülnek; a természet azonban fel akarván tartani a fajt, a számbeli veszteséget nagy szaporasággal törekszik kiegyenlíteni, de azon anyag, mely a nagy productiora fordítottatik, az anyaorganismustól vonatván el, az mind gyöngébb és gyöngébb lesz, másfelől a productiora adható rész is nagyon sokfelé oszolva, egy-egy részre kevés osztalék jut, s

így az utódok mind törpébbek lesznek.

A második részben Magyarországra térve át a szerző, a kérdést veti fel, hogy a fentebbi elvek és példák után ítélve, mit várhatunk e tekintetben hazánkra. Legelőször is az döntendő el, ki van-e merülve a magyar talaj? — A felelet természetesen az: hogy még u i n c s, de könnyen lehet. Ha a 48 előtti rozsföldművelési módhoz most a talaj felbomlás tényezőinek, a vizek és erdőknek apadása, s ép azokkal egyidejűleg a lázás termelés és gabna-kivitel sokáig még tovább is így fokozódik, a lakosság táplálkozása és tenyésztete fogja az árát megadni e hirtelen meggazdagodni akarásnak, a minek tudjuk mi lesz következménye.

Azonban még módunkban van a bajt megelőzni, ha a talajfelbomlás tényezőit s az éghajlat szelidítőit, a vizet és erdőt növeljük csatornázás és ültetés által, másfelől a földművelés észszerűbbé tételéért a nép művelésére többet áldozunk; mert fonák gazdálkodás az, hogy míg a hadügyre 80 millió forint van, addig a 116 milliót hajtó földművelésügyre 50,000 forint jut.

E futólag említett eszmék vonulnak át Dapsy munkájában. Azt hiszszük, senki sem kétli, hogy e kérdések reánk nézve épen most oly fontosak, melyekkel tisztába jönni nem kis jelentőségű hazánk jövőjét illetőleg De e kérdések helyes megfejtése egyesek részéről alig remélhető, ohajtható volna azért, hogy minél többen ismerkednének meg az

eszmékkal, melyeket „A talajkimerülés“ szerzője fejteget, hogy tisztába jöve velök, jövő eljárásunk annál inkább biztosítva legyen az egyoldaluságtól; mert egy egész nemzet életére kiható intézkedéseknél csak kicsinyt tévedni is nagy tévedés. Szerk.

II. „Az érczek előkészítésének elvei és gyakorlati szabályai“ cím alatt a „Bányászati és kohászati lapok“ szerkesztőjétől Péch Antal, pénzügyministeri osztálytanácsostól egy munka jelent meg ez év elején, Khor és Wein által kiadva, melyről szives örömmel veszünk tudomást annál inkább, mert a bányászat ezen szakát tárgyazó magyar munka még eddig hiányzott irodalmunkban.

E munka 11 ivre terjed 23 könyomatú táblával, kiállítása csinos, a rajzok tiszták és igen nagy mértékűek, ennél fogva a gyakorlati használatra igen alkalmasak. Ára a műnek 5 frt.

Az érczek előkészítése régebben minden rendszer s minden tudományos vezérfonal nélkül kezeltetett hazai bányászatunknál úgy, mint mindenütt. Az egyes műszerek hatásának, az itt-ott tett kísérletek eredményeinek okai igen eltérőleg magyaráztattak, míg Rittinger, egykori selmeczi zúzfafelügyelő meg nem alapítá az érczek előkészítésének elméletét és számos kísérletekkel be nem bizonyítá, hogy az érczek előkészítésének szabályai csak azon egyszerű törvényeken alapulhatnak, melyek a különféle fajsúlyu ásványse-

mecskék süllyedésére nézve vízben vagy más folyadékban mérvadóak.

Rittinger ezáltal lehetővé tette, hogy az érczek előkészítésének minden mozzanatát, egy biztos elvitázhatlan alapon állva, megítélhessük; és miután a régiebb művek a bányászat ezen szakának ismertetésénél csak egyedül a kézifogasok leírására szorítkozhattak, mulhatlan szükségessé vált az érczek előkészítésének egy új tankönyve, mely a tudományos vezérfonalat követve biztosan és alaposan ismertesse tárgyát,

Egy ily művet nyújt nekünk szerző, nem oly terjedelmest ugyan, és szerényebb kiállítással, mint Rittinger hasonmájú nagy műve, de épen ezért hálánkat érdemlé ki, mert kisebb téren egybefoglalva mindent, mi az előkészítési munkálatok egyes ágainál lényeges, szószaporítás nélkül, de azért teljesen és tüzetesen ismertetve a kezelés minden ágazatát, s annak eredményére működő tényezők hatását; jó és pontos rajzokban közölvén a használatni szokott legjobb műszereket, és ezeknek tüzetes leírását közölvén: oly kézikönyvet adott bányatiszteink rendelkezésére, melyből minden előforduló esetben felvilágosítást és útbaigazítást nyerhetnek, s melynek adatait helyesen alkalmazva, biztos eredményre számíthatnak; — és lehetővé tette, hogy e valójában nélkülözhetlen kézi könyvet bányatiszteink, ha még oly szerény állásúak is, nagyobb áldozat nélkül megszerezhessék.

Szerző tárgyának előadásánál

az előkészítési munkálatokat azon sorrendben ismerteti, mely szerint azok többnyire alkalmaztatnak.

Rövid bevezetés után ismerteti az agyagos érczek és törecsek megtisztítására, mosására szolgáló műszereket: a surlókat.

A második szakaszban az érczek zúzására szolgáló eszközöket tárgyalja igen tüzetesen, a zuzást hengerek és nyilak segítségével, az erre szolgáló készülékek szerkezetét és kezel-tetését.

A harmadik szakaszban ismer-teti azon szabályokat, melyek szerint a különböző fajsúlyu és nagyságu ásványszemecskék a vízben leüleped-nek; igen világosan magyarázza ezen szabályokra alapítva az osz-tályozási műszerek hatását és ered-ményeit, ezen műszerek szerkezetével együtt.

A negyedik szakaszban a tö-ményítés különféle módjait tár-gyalja; különösen az ülepitést még bővebben ismerteti, mint Rittinger nagy művében tette; tüzetesen leírja mind szerkezetét, mind kezeltetését a hazánkban alkalmaztatni szokott

széreknek (Schlammherd); figyel-meztet az eredményre befolyást gya-korló tényezők hatására; felemlíti az egyes műszerekkel tett összehason-lító kísérletek eredményeit, és utmu-tatással szolgál az előkészítési fogya-tékok csökkentésére.

Az ötödik szakaszban a zúzdák és szérdók tervezetéről értekeznek, és egy függeléekben előadja a vízkere-kek építésének szabályait s az erőt-fejtő gép hatásának megbírlására szolgáló készülék alkalmaztatását.

Az egész mű elég jó magyar-sággal van írva, a használt műszók vagy általánosan ismertek már, vagy pedig könnyen megérthetők minden szakértő által. Szerző e művével tetteleg bebizonyítja, hogy az ipar ezen ágáról is minden nehézség és nehé-zesség nélkül lehet magyarul írni.

Általában e művet igen hasz-nos kézikönyvnek tartjuk, mely min-denkinék, a kit a bányászat ezen ága érdekel, tanulságos olvasmányul szolgálhat; ennél fogva melegen ajánl-hatjuk bányaiparosaink figyelmébe.

L. K.



Creative Commons License Deed

Nevezd meg! - Így add tovább! 3.0 Unported (CC BY-SA 3.0)

Ez a [Legal Code \(Jogi változat, vagyis a teljes licenc\)](#) szövegének közérthető nyelven megfogalmazott kivonata.

[Figyelmeztetés](#)



A következőket teheted a művel:

szabadon másolhatod, terjesztheted, bemutathatod és előadhatod a művet

származékos műveket (feldolgozásokat) hozhatsz létre

kereskedelmi célra is felhasználhatod a művet

Az alábbi feltételekkel:



Nevezd meg! — A szerző vagy a jogosult által meghatározott módon fel kell tüntetned a műhöz kapcsolódó információkat (pl. a szerző nevét vagy álnévét, a Mű címét).



Így add tovább! — Ha megváltoztatod, átalakítod, feldolgozod ezt a művet, az így létrejött alkotást csak a jelenlegivel megegyező licenc alatt terjesztheted.

Az alábbiak figyelembevételével:

Engedély — A szerzői jogok tulajdonosának engedélyével bármelyik fenti feltételtől [eltérhatsz](#).

Közkincs — Where the work or any of its elements is in the [public domain](#) under applicable law, that status is in no way affected by the license.

Más jogok — A következő jogokat a licenc semmiben nem befolyásolja:

- Your fair dealing or [fair use](#) rights, or other applicable copyright exceptions and limitations;
- A szerző [személyhez fűződő](#) jogai
- Más személyeknek a művet vagy a mű használatát érintő jogai, mint például a [személyiségi jogok](#) vagy az adatvédelmi jogok.

- **Jelzés** — Bármilyen felhasználás vagy terjesztés esetén egyértelműen jelezned kell mások felé ezen mű licencfeltételeit.